

Delavska PRAVICA

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Delavska zavest bo zmagala

Marsikdo, bodisi v mestu ali na deželi, ki je pred 10 leti ali še prej le redko slišal ime Jugoslovanska strokovna zveza, se čudi, kako je mogoče v hipu tak napad na organizacijo krščansko soc. delavstva. Od kje se je vendar ta organizacija vzela, ko so pa vendar o njej pred leti tako malo govorili. Sedaj pa jo izganjajo iz dvoran Prosvetnih društev, napadajo v časopisju, na tečajih, na predavanjih, na shodih, celo v gostilnah in v zasebnih razgovorih.

Pa vendarle je Jugoslovanska strokovna zveza živela in delovala že pred desetletji, in prav letos bo minulo 45 let, odkar se je pričelo krščansko socialno delavsko gibanje pod vodstvom duhovnika dr. J. Ev. Kreka. Iz tega gibanja se je pred 30 leti rodila strokovna organizacija kršč. soc. delavstva današnja Jugoslovanska strokovna zveza. V njej so se zbirali delavci krščanskega svetovnega nazora, ki so se v polni meri zavedali svojih delavskih pravic. Vsa dolga leta so se borili ne le za svoje lastne pravice, ampak tudi za koristi vsega delavstva. Kot nekaka samostojna edineca, v javnem življenju skoraj popolnoma neznan, se je borila za pravico najbolj potrebnih.

Težko je bilo to delo, kajti kapitalistična miselnost je čimdalje bolj prodirala tako v gospodarsko in javno življenje. Delavec je postajal čimdalje večji suženj modernega gospodarstva. Zato je bil interes gospodarskih krogov predvsem v tem, da delavstvo ostane nezavedno in čim bolj odvisno od njih. Prav zato je Jugoslovanska strokovna zveza v javnem življenju ostala širšemu krogu ljudi tako nepoznana. Tisti, ki so delali bodisi po časopisju ali po svojih organizacijah javno mnenje, pač niso čutili potrebe, da se širša javnost seznanj z načeli in delom krščansko socialističnega gibanja.

Toda čas je šel tudi preko kovačev javnega mnenja. Idealni in požrtvovalni borci v JSZ so ostali vztrajni, in kakor čas razjeda vse nastalo, so oni s svojim neumornim in tihim delom razjedali oklep, v katerega so ga vklenili čuvarji nastajajoče dobe modernega kapitalističnega gospodarstva. Delavsko vprašanje je postajalo vedno bolj važno za delavstvo. Zato je razumljivo, da je delavstvo hrepenelo po organizaciji, s katero se bo lahko uspešno borilo za svoje pravice, ki so postajale vedno bolj ogrožene. In tu je razumljiv popolnoma normalen razvoj JSZ, ki je imela vse potrebne lastnosti za uspešno zaščito delavstva pred kapitalističnim izkoriščanjem.

V tem zdravem razvoju JSZ ni pomagalo več kako umetno prikrivanje našega gibanja v javnem življenju. S svojimi prireditvami v zadnjih letih je naše gibanje razpihalo vso umetno meglo in stopilo na oder delavskega gibanja zdravo, sveže in mnogo obeležje.

Ta novi pohod naše JSZ je prisilil nasprotnike do skrajnih sredstev borbe. Vse mogoče in nemogoče stvari jim pridejo prav, ne glede na kakovost. V svoji borbi proti svobodni in neodvisni JSZ gredo celo tako daleč, da se clovek resno in s skrbjo vprašuje, kako veliko odgovornost si nalagajo pred prihodnostjo ljudje, ki so odgovorni za moralno in duhovno rast ljudstva v verskem, narodnem in državnem pogledu. S takim svojim nastopanjem proti JSZ ne ubijajo le nujno potrebna idealizma današnjega časa, ampak

V koliko je Jugoslavija prava agrarna država

V 9. številki revije »Dejanje« je objavil tov. Rozman Jože ta sestavek, ki ga zaradi zanimivosti ponatiskujemo. — Ur.

Ob vsaki priliki trdi naše časopisje, da smo v pretežni večini agrarna država, to se pravi, da se večina prebivalstva bavi s poljedelstvom in od njega živi. To trdijo posebno zdaj, ko se evropsko gospodarstvo Vzhoda hoče na to dejstvo nasloniti. Pa tudi naši državniki se ob vsaki priliki, kadar pride delavstvo s kakimi zahtevami pred državno upravo, izgovarjajo, da je za delavstvo pri nas razmera dobro poskrbljeno in da morajo zato posvetiti več pažnje in skrbi našemu kmečkemu prebivalstvu, katero tvori do 80 % vsega prebivalstva naše države. Če si to vprašanje nekoliko pobliže pogledamo, ugotovimo, da temu ni tako. Kljub svoji agrarni strukturi naša država ni agrarna v pravem pomenu besede.

Statistični podatki dokazujejo povsem nekaj drugega. Tako mo-

	pšenice	rži	ječmena	ovsa	krompirja	slad. pese
Holandija	29,20	21,90	27,80	21,21	179,45	368,65
Belgija	25,55	22,45	25,45	26,00	193,05	306,00
Danska	28,80	16,80	28,30	25,30	165,75	368,10
Irska	24,10	16,50	25,95	24,20	187,35	258,40
Nemčija	21,70	16,45	20,95	19,55	157,50	297,40
Švica	20,75	19,40	17,40	19,30	133,95	405,00
ČSR	16,90	15,20	16,50	16,45	121,95	270,95
Francija	13,95	10,90	17,30	13,20	104,20	277,60
Italija	15,65	13,45	10,05	11,55	57,95	235,00
Jugoslavija	11,55	7,90	9,40	8,33	52,60	164,80
Evropa	12,65	13,10	13,25	14,55	124,70	265,75

Ti podatki presenečajo. Pridelek pšenice, rži, ječmena, ovs, krompirja in sladkorne pese je pri nas na hektar posejane površine daleč izpod evropskega povprečja. Pred nami so v tem ogledu skoraj vse evropske države, o katerih vedno govorimo, da so pretežno industrijske. Če s tem primerjamo še podatke o naseljenosti naše države in drugih, ugotovimo, da je gostota naseljenosti v naši državi 82, v Nemčiji 48, v Holandiji 27, v Danski 33 in v Angleški 7 prebivalcev na kvadratni kilometer produktivne zemlje.

Pri vsem tem pa pri nas pšenico in ostale poljedelske proizvode iz-

bodo vrgli tudi sumljivo luč sami na sebe, ki jim morda v teku časa ne bo poseben kras.

Za vsa ta dela mi ne odgovarjamo. Odgovornost zanje bo nosil pred zgodovino slovenskega naroda tisti, ki ves boj proti svobodni JSZ vodi in ga podpira. Mi zremo mirno na delo za koristi tistega, ki je pravice najbolj potreben, to je delavec. Prepričani pa smo v svojem sreju, da bo končno, kot že veliko-

remo iz teh podatkov ugotoviti, da 1.348.149 kmečkih družin poseduje 2.982.112 hektarov zemlje, vsa ostala zemlja v iznosu 7.664.868 hektarov pa je last kmečkih in drugih veleposestnikov. Več kot dve tretjini kmečkih družin ima za svoje preživljanje na razpolago samo po 2 hektara zemlje. Iz vsega tega bi mogli sklepati, da smo zemlja obubožanih kmetov (to predvsem velja za pasivne pokrajine, med katere štejejo tudi Slovenijo), ki si morajo iskati zaslužka in kruha drugod, da se prežive. Le nekaj stotisočev je tako srečnih, da imajo zemlje na pretek.

To je prva, za nas zelo uničujoča ugotovitev. Druga nič manj težka je ta, da smo v pogledu višine donosa poljedelskih pridelkov na hektar posejane zemlje skoraj na zadnjem mestu v Evropi. Samo nekaj števil, ki to prav nazorno dokazujejo.

Pridelek na hektar posejane površine je bil v letu 1935. naslednji:

važamo na veliko. Leta 1935. je na primer znašal izvoz živine in poljedelskih produktov 41 % vsega izvoza. Pridelek pšenice je leta 1936. znašal v naši državi 2.746.154 ton. V istem letu je v Nemčiji pridelala 23,7 milijonov ton. Pridelek pšenice v Nemčiji je bil v letu 1936. devetkrat večji kot v Jugoslaviji, medtem ko ima Nemčija samo petkrat več prebivalstva kot Jugoslavija. In vendar Nemčija pšenico uvažuje, mi pa jo izvažamo.

To je zgovoren dokaz, da kruha pri nas manjka, da je življenjska raven našega delavca in kmeta zelo nizka. Pšenica nam ostaja za izvoz zato, ker naš clovek nima sred-

krat v preteklosti, zmagala zdrava delavska zavest tudi sedaj in poslala vse intrigante in razdiralce krščanske delavske skupnosti tja, kamor spadajo, to je v žalostno poglavje zgodovine slovenskega narodnega in katoliškega gibanja. Jugoslovanska strokovna zveza je bila, ko teh današnjih razdiralcev še nikjer ni bilo, in bo tudi takrat, ko bodo te osebnosti izginile iz pozorišča slovenskega katoliškega gibanja.

stev, da bi si kupil potrebnega vsakdanjega kruha, ne pa zato, ker bi je v resnici imeli preveč. V tem nas potrjujejo tudi te številke: pšenice se porabi na osebo v Bolgariji 207, v Italiji 185, v Franciji 204, pri nas v Jugoslaviji pa samo 133 kg.

To pove več kot pavšalne trditve naših državnikov in gospodarstvenikov, da smo bogata zemlja in da je pri nas za vse kruha v izobilju.

V zadnjem času se pri nas zelo razvija tudi industrija. Grade se nove tovarne za predelovanje sirovin, odpirajo rudniki itd. S tem postaja tudi industrija važen vir narodnih dohodkov. Žal da to industrijo izkorišča v veliki večini tuj kapital, ki poleg izdelkov nosi na tuje tudi lepe dobičke.

Industrializacija dežele je važna, ker se na ta način doma predela in porabi mnogo agrarnih pridelkov, katere smo sedaj za cenen denar izvažali. Poleg tega pa raste tudi število zaposlenega delavstva, ki je prav tako važen odjemalec kmečkih pridelkov. Leta 1926. je bilo pri Osrednjem uradu za zavarovanje delavcev zavarovanih 450.695 delavcev (v juniju), v istem mesecu leta 1938. pa že 760.071. Če prištejemo še rudarje in kovinarje, zavarovane pri bratovskih skladnicah, železničarje, državne in samoupravne uradnike, bo znašalo število ljudi, ki žive od zaslužka v industriji, trgovini, obrti in pisarnah, nad milijon.

Zato je prav, da pri tem poudarimo tudi naslednje: Z razvojem industrije in porastom industrijskega delavstva bomo doma konzumirali vedno več kmečkih pridelkov. To bo gotovo velike važnosti za našo agrarno proizvodnjo. Doma se bodo kmečki pridelki, pa naj bo to za predelavo v industriji ali porabo konzuma delavcev, bolj prodali kot sedaj, ko jih z velikim rizikom in čestokrat tudi z znatnimi izgubami izvažamo na tuja tržišča. S tem bo rastla vrednost in tudi cena poljedelskih pridelkov na domačih tržiščih.

Da bomo pa to dosegli, bo nujno treba dvigniti življenjski standard našega delavstva in uradništva. Predpogoj vsakega zdravega in solidnega napredka našega narodnega gospodarstva je namreč v tem, da se dvigne nivo delavskih zaslužkov in tako poveča konzum naših agrarnih pridelkov. S povečanjem

(Konec na 2. strani.)

Kolektivne pogodbe in delovni sporazumi v slovenski industriji

Iz statistike Delavske zbornice, ki je bila priložena tarifnemu poročilu na plenarni seji DZ dne 30. dec. 1938, je razvidno, da obstaja na področju Slovenije 104 kolektivnih pogodb in delovnih sporazumov, katere so z industrijskimi, obrtnimi in drugimi podjetji sklenile strokovne organizacije.

V rudarskih podjetjih obstaja šest takih pogodb, ki veljajo za 7.536 rudarskih delavcev. Ker znaša celotno število zaposlenih delavcev v rudarstvu 8.570, znači, da ima 88% rudarskih delavcev svoje delovno razmerje pogodbeno urejeno.

V industriji kamenja in zemlje obstaja 14 takih pogodb, ki veljajo za 2.938 delavcev. Ker je celotno število zaposlenih delavcev v tej gospodarski panogi 5.857, znači, da ima delovno razmerje pogodbeno urejeno 50% vseh delavcev v tej industriji.

V kovinski in strojni industriji obstaja 17 takih delovnih in kolektivnih pogodb, ki veljajo za 6.800 delavcev. Ker je celotno število zaposlenih delavcev 12.856, znači, da ima svoje delovno in plačilno razmerje pogodbeno urejeno 53%.

V podjetjih za izdelavo prevoznih sredstev obstaja samo ena pogodba, ki velja za 51 delavcev. Celotno število delavcev v tej panogi znaša 472 in je delovno razmerje pogodbeno urejeno za 11% vseh delavcev.

V kemični industriji obstaja šest takih pogodb, ki veljajo za 852 delavcev. Ker znaša celotno število zaposlenih delavcev v navedeni industriji 2.434, znači, da ima pogodbeno urejeno delovno razmerje 35% vseh delavcev.

V tekstilni industriji obstajata dve kolektivni pogodbi za 45 tekstilnih podjetij in veljata za 13.858 delavcev. Celotno število zaposlenih delavcev v tej industriji znaša 17.127 in ima pogodbeno urejeno delovno razmerje 88% vseh delavcev.

V papirni industriji obstaja 5 kolektivnih pogodb oz. delovnih sporazumov,

ki veljajo skupno za 1.327 delavcev. Celotno število zaposlenih delavcev v tej industrijski panogi znaša 2.031 in ima pogodbeno urejeno delovno razmerje 65% vseh delavcev.

V industriji usnja in gumija obstaja sedem kolektivnih pogodb oz. delovnih sporazumov, ki veljajo skupno za 1.881 delavcev. Celotno število zaposlenih delavcev v navedeni industriji znaša 5.657 in ima tedaj pogodbeno urejeno delovno razmerje 33% vseh delavcev.

V gozdni in žagarski industriji obstaja deset kolektivnih pogodb oz. delovnih sporazumov, ki veljajo za 960 delavcev. Celotno število zaposlenih delavcev v tej industriji znaša 8.116 in ima tedaj pogodbeno urejeno delovno razmerje 12% vseh delavcev.

V industriji in obrti za predelavo lesa obstaja 15 kolektivnih pogodb in delovnih sporazumov, ki veljajo za 1.452 delavcev. Celotno število zaposlenih delavcev v tej panogi znaša 4.448 in ima pogodbeno urejeno delovno razmerje 32,5% vseh delavcev.

Pri mizarskih združenjih so upoštevani le pomočniki brez vajencev.

V industriji živil in pijač obstaja sedem kolektivnih sporazumov, ki veljajo skupno za 464 delavcev in so upoštevani le pomočniki brez vajencev. Celotno zavarovano delavstvo v tej panogi znaša 3.974 in ima pogodbeno urejeno delovno razmerje 17% vseh delavcev.

Za tobačno industrijo je uveljavljen nov pravilnik o zaslužkih stalnih monopolskih delavcev.

V oblačilni industriji obstaja 7 kolektivnih pogodb in delovnih sporazumov, ki veljajo skupno za 671 delavcev. Celotno število zaposlenih delavcev v tej industriji znaša 5.344 in ima pogodbeno urejeno delovno razmerje 12,5% vseh delavcev. V podjetjih za gradnjo nad zemljo, gradnjo cest, železnic itd. obstaja 6 kolektivnih pogodb, ki veljajo skupno za 9.912 delavcev. Celotno število zaposlenih delavcev znaša 11.605 in ima pogodbeno urejeno delovno razmerje 85% vseh delavcev.

V grafični industriji obstajajo tri kolektivne pogodbe, ki veljajo skupno za 774 delavcev. Celotno število zaposlenih delavcev v tej stroki znaša 1268 in ima pogodbeno urejeno delovno razmerje 58% vseh delavcev. Kolektivna pogodba ne velja za 9 netarifiranih grafičnih podjetij in 19 knjigoveških in kartonažnih podjetij.

Higijena: Tu pridejo v poštev le brivci in obstaja samo ena pogodba za 186 delavcev. Celotno število zaposlenih delavcev v tej obrti znaša 2.125 in ima pogodbeno urejeno delovno razmerje le 9% vseh delavcev.

Poleg zgoraj navedenih obstaja kolektivna pogodba za tehnično osebje mestne občine v Kranju.

z zavestjo odgovornosti pred Bogom, pred narodom in pred zgodovino, v duhu vere, z dobrim nadnaravnim namenom; tako da po njej kolikor mogoče uresničujemo kulturno-socialne ideje krščanstva, spoštujejo in varujejo zakonite pravice Boga in Cerkev. Toda oni to politiko vodijo v svojem imenu, svobodno, v mejah splošnih pravnih zakonov, na svojo odgovornost. Sami morejo izbirati obliko svoje politične dejavnosti, morejo se združevati v stranke in skupine, kakor hočejo; morejo politično sodelovati tudi z nekatoľičani, po znanih pravnih vodilih o sodelovanju na splošno-narodnih področjih.

Toda zaradi Cerkev kot take ne gre neposredno ne v politiko ne v politične stranke in skupine. Katoličani, kot organizirani člani Cerkev, v prvi vrsti hierarhija in duhovščina, niti ne sestavljajo posebnih političnih strank niti se ne vmešavajo v politično življenje države, niti ne dobivajo od Cerkev kakih političnih navodil. Nobena politična stranka ne sme sebe enačiti s Cerkvijo, ne sme se postavljati kot pooblaščen ali edina braniteljica cerkveno-verskih koristi, ne sme se krasiiti s katoliškim imenom, kjer bi to moglo pomeniti kakršno koli organizirano povezanost s Cerkvijo. Duhovniki in izpostavljeni katoliški delavci se morajo tudi v svojem zasebnem političnem udejstvomljanju skrbno varovati vsega, kar bi jih moglo zanesti v vrtinec političnih strasti, na škodo Cerkev in njihove dušnopastirske cerkvene avtoritete in dela. Cerkev posega v politiko kakor tudi v vsako drugo pravno

Nomeščenci

Iz seje nameščenske internacionale

Dne 2. decembra se je vršila v Parizu odborova seja z dnevnim redom, ki je obravnaval položaj internacionale krščanskih nameščenskih organizacij, finančno stanje, spremembo odbora in slučajnosti. Kakor je bilo predvideti, je Sudetsko-nemška zveza prijavila svoj izstop iz internacionale, ker se je priključila splošni delavski fronti Nemčije. Prenehanje tega sindikata je sprožilo več vprašanj. Pomisliti moramo, da je internacionala postala že močno okrnjena, kajti iz nje so doselej že izstopili krščanski nameščenci Italije, Nemčije, Avstrije in sedaj še češki Nemci. Odbor je mnenja, da je danes bolj kot kdaj poprej potrebna mednarodna zveza, kajti posebne važnosti je to, da se osnove in uresničenje krščansko strokovnega gibanja uveljavijo predvsem v svobodnih državah proti totalitarni ideologiji, kakor tudi proti strokovnemu gibanju, ki je inspirirano od socializma. Izstop Sudetčanov pa je sprožil tudi vprašanje, ali se izplača izdajati poročila in objave internacionale v nemškem jeziku, kar se prepušča v presojo nameščenskim organizacijam, ki so v internacionalo

včlanjene. V ostalem pa je to vprašanje precej odvisno tudi od finančnega položaja zveze, kakor je tudi od tega vprašanja odvisno vprašanje kongresa. Vsi člani odbora so bili soglasnega mnenja, da je treba kongrese vkljub velikim finančnim žrtvam obdržati, kajti nujno je potrebno, da se vsaj vsake dve leti najde prilika za izmenjavo misli. Nekateri člani so bili mnenja, da naj se v svrhu čvrstejšega soglasja bolj pogostokrat pismenim potom člani zveze izmenjavajo svoja mnenja. Da se zmanjšajo stroški internacionale, se bodo vršile od sedaj dalje seje vedno v Bruslju, ki je vsem vezem najbližji. Proračun za leto 1939. znaša 2040 holandskih goldinarjev ter se ta znesek porazdeli med včlanjene zveze. Sklene se izdajati svoje glasilo, ki bo izhajalo vsake tri mesece na 16 straneh.

Z združništvom se bomo mogli delavci osamosvojiti. Zato pristopajmo k našim zadrugam, posebno k Prvi delavski hranilnici in Delavski tiskarni.

Važen preobrat pri viničarjih

V ponedeljek 9. januarja je prejela centrala JSZ v Ljubljani pismo s poštnim pečatom ljutomerske pošte z dne 8. januarja, v katerem Strokovna zveza viničarjev v Ljutomeru naznanja svoji centrali, da je sklicala za nedeljo 8. januarja izredni občni zbor. Kot dnevni red izrednega občnega zbora naznanjajo svoji centrali v točki 2. Izstop iz JSZ (glasovanje) in v točki 3. Pristop v ZZZ (glasovanje).

Razumljivo je, da centrala JSZ za občni zbor, ki se je vršil en dan prej kot je bila ona službeno obveščena, ni mogla poslati svojega zastopnika.

V nedeljo zvečer pa je ljubljanska radijska postaja že razširila vest, da so prestopili viničarji iz JSZ v ZZZ. Prav tako so v ponedeljek prinesli vest že časopisi, v terek pa dnevnik. Po njih posnemamo, da je občni zbor vodil podpredsednik zveze g. Ribič, ki je pozdravil predsednika ZZZ g. Prežljaja, okrajnega glavarja g. dr. Farčnika, tajnika ZZZ iz Maribora g. Rozmana Petra in zastopnika poljedelskega delavstva iz Cvena. Zanimivo je bilo nato poročilo o položaju, ki ga je podal tajnik viničarjev g. Jože Košnik. Med drugim je rekel, da je razlika v JSZ nekdanj in danes zelo velika. »Zaželjeni nismo vodstvu. JSZ se je izneverila poslanstvu, katerega je nekdanj pod vodstvom pokojnega dr. Kreka zastopala. Zato bomo izstopili iz JSZ in pristopili k novemu slovenskemu katoliškemu pokretu ZZZ, ki je organizacija bodočnosti, ki ima v rokah tudi

legitimacijo slovenskega delavstva...« Na tem občnem zboru je govoril tudi znani Peter Rozman iz Maribora. Pozdravno pismo je poslal zbranim tudi gradbeni minister g. dr. Miha Krek. Govorila sta na tem izrednem občnem zboru tudi novi minister g. Snaj in predsednik ZZZ g. Prežljaj, uradnik OUZZ v Ljubljani. Pri slučajnostih je spregovoril še ljutomerski župan gospod Sladič. Na občnem zboru so po časopisnih vesteh navzoči izglasovali izstop iz JSZ in prestop v ZZZ.

JSZ ima ob tem silno važnem koraku viničarjev, ki so izmenjali svojo sindikalno centralo s centralo, ki ima svojo osrednjo centralo v Beogradu, to zavest, da je zanje storila več kot bi po svojih dejanskih razmerah morala. Njeno delo ni narekovala samo dolžnost do včlanjene zveze, ampak tudi ljubezen in notranji čut do pravice, da je viničar z roko v roki z ostalim delavstvom v JSZ obenem tudi človek z dušo in telesom, ne pa samo objekt izkoriščanja vinogradnikom. Vsi člani JSZ so s svojimi prispevki doprinesli svoj delež k delu za viničarje in predvsem tem so viničarji dolžni hvalo za to, kar imajo in kar so si pridobili.

Bojimo pa se, da so poleg prizadetih voditeljev ZZZ in njihov prijateljev veseli tega prestopa tudi vinogradniki in da bo tisti, ki bo ta račun plačal, zopet ubogi viničar naših slovenskih gor.

Oglašujte v »Del. pravici«!

Katoliške politične stranke

Sarajevski nadškof dr. I. Šarić je pod tem naslovom napisal v »Katoliškem tjedniku« zanimiv članek o razmerju Cerkev do političnih strank. Članek ponatiskujemo. — Ur.

Vprašanje katoliške politike in katoliških političnih strank je z načelnega stališča že prišlo na čisto. To so v prvi vrsti napravile avtoritativne izjave sv. sedeža v zvezi z vprašanjem katoliške akcije, potem pa tudi številne razprave v katoliški javnosti.

Glede tega se morejo že postaviti pravila, katerim noben resen človek ne bo ugovarjal.

Katoličani kot posamezniki pa imajo brez dvoma pravico in dolžnost, da se, vsak na svojem mestu in v svojem položaju, pečajo s politiko, kolikor ta pomeni sestavo državljanških dolžnosti in kolikor so od nje odvisne koristi domovine ter splošno narodno in državljansko blagostanje. Katoličani posamezniki morejo to delati tudi aktivno, na strankarski osnovi; morejo ustanavljati stranke in vstopati v nje; morejo agitirati, kandidirati, voliti in biti voljeni. A ta njihova politika mora in v pravem pomenu mora biti katoliška. Morajo jo voditi po vesti, spoštujejo npravne zakone in socialno pravičnost,

človeško udejstvomljanje, samo posredno: v kolikor sebi pridružuje sodbo o pravem značaju političnih dejanj in proti državi, narodu in strankam nastopa kot varuhinja razodetja, morale in cerkvenih pravic. Toda tudi ta njena delavnost se giblje vedno na cerkvenem področju; ona je ne izvaja preko političnih strank, ampak po svojih organih: svoji hierarhiji in svoji katoliški akciji.

Najgloblji socialni razlog tega stališča Cerkev je brez dvoma njen nadnaravni značaj. Cerkev ni poslana na svet, da ureja zemske zadeve, ampak da rešuje duše. Zemske zadeve spadajo v svobodno področje naravnih svetnih činiteljev: naroda, države, državljanov. To je njihovo suvereno področje. Če bi se Cerkev v to vtikala, bi prestopila meje svojega delokroga, sebi pa bi odvzela avtoriteto božanstvenosti, večnosti, nadnaravnosti. Imeli bi jo za politično skupino, stranko, ki ji je samo za svetno oblast; metali bi na njo krivdo in odgovornost za vse politične in gospodarske napačne poteze in neuspehe, ki bi jih napravila ali doživela katoliška stranka.

To cerkveno stališče medtem ni ostalo samo pri teoriji. Katoliške politične stranke spadajo danes v preteklost. Razen v eni, dveh državah (Holandija, Švica, Slovaška), kjer se one vzdržujejo — dejansko kot dopuščeni anahronizem — samo zaradi posebnih razmer, danes ni političnih strank. Bile so razumljivi pojav, ki jih je prinesel s seboj parlamentarni red v dobi še ne iz-

čiščenih praktičnih idej na katoliški strani. Anglosaške dežele sploh nikdar niso imele katoliških strank, ni jih imela tudi večina starih katoliških dežel (Francija, Španija, Portugalska, Irsko, Poljska, južnoameriške države). Katoliške stranke so bile posebnost v Srednji Evropi, kjer so druga za drugo nastajale kot posnetek nemškega »Katoliškega centra«. Odtod so prešle v Belgijo, Holandijo, Švico, Italijo, Avstrijo, Češko-Slovaško, delno v Madžarsko in k nam, med Slovence in Hrvate. Toda povsod so obstajale le kratko dobo. V večini teh dežel so nastale v desetletjih pred vojno ali celo po vojni, ko so v nekaj letih izginile. V Italiji je populare nasilno uničil fašizem; v Nemčiji je bil centrum likvidiran po želji sv. sedeža pred konkordatom s Hitlerjem; v Avstriji je katoliška stranka propadla s propadom Avstrije; na Češkem se je kompromitirala skupno s strankami koalicije, ko je prišlo do delitve Češko-Slovaške; Slovenska ljudska stranka se je utopila v interkonfesionalni JRZ, a ljudska stranka na Hrvaškem ustanovljena pred vojno kot posnetek Slovenske ljudske stranke in njen privesek, je bila od početka mrtvorojenec; ljudstvo je ni maralo in kmalu jo je diktatura tudi formalno pokopala.

Medtem je zanimivo opozoriti na dejstvo, da »katoliške stranke«, kjer so obstajale, niso nikjer dosegle kakih pomembnejših uspehov bodisi za Cerkev ali za ljudstvo, niti niso pokazale politične žilavosti, daljnovidnosti in konstruktivnosti. S te strani gledamo mi

